

דברי חיזוק
באמונה ובטחון וציד
על פרשיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי מאיר סמיט שליט"א

ראה"כ בית אולפנא להוראה « » 058-323-1459 \ 347-897-9968

בס"ד

כוחו האדיר של עיצומו של יום הכיפורים!

נדייק נראה שהתורה הק' מפרשת שני עינים שישנם ביום כיפור, כפרה וטהרה, וכמו שאנו רואים במשנה סוף יומא "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם", ועל דרך הפשט זה קאי על יוה"כ, ומבואר שחוף מהכפרה שיש ביום הגדול הזה ישנה גם סגולת הטהרה.

וזוהו החידוש המיוחד בכפרת יום הכפורים, שזה אינו רק מחילת עונות וסליחה ומחילה על העונש שמגיע לחוטא על עוונותיו אלא ביום הזה הקב"ה מטהר את בני ישראל ומשנה את מהותם למעליותא מן הקצה אל הקצה, הטהרה ומחילת העוונות של יום הכפורים יוצרת מציאות חדשה אשר לא היה מקודם.

וכלשונו של הרמב"ם כשמתאר את השינוי המתחולל באדם על ידי התשובה (פ"ז מהלכות תשובה הלכה ו-ז) כותב 'אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד, אמש היה זה מובדל מה' אלוקי ישראל, צועק ואינו נענה, ועושה מצוות וטורפין אותן בפניו, והיום הוא מודבק בשכינה, צועק ונענה מיד ועושה מצוות ומקבלין אותן בנחת ושמחה ולא עוד אלא שמתאוין להם, עכ"ל בקצרה.

כוחו של שינוי זה מתחיל מעת יציאת מצרים. ביצאת מצרים התחדש בבריאה כח זה של יצירה מחודשת של האדם, של הכלל ושל הפרט, כמו שבמצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ויציאת מצרים שינתה אותם ברגע אחד מן הקצה אל הקצה ונוצרה האומה הישראלית על כל שלל מעלותיה הנעלות והנשגבות, כך ביום הכפורים, כוחו שמכפר ומטהר ומחדש את צורתו של כל אחד ואחד מישראל בפרט, ושל עם ישראל באופן כללי.

« מורגלות לעבודת ה' שפועל אצל האדם באופן טבעי ומיידי! »

המשך חכמה (שמות ט"ו יח), כותב על הנוסח שאנו אומרים בתפלת עלינו לשבח, שבה אנו מתפללים על קבלת עול מלכות שמים ואנו אומרים 'ויקבלו כולם את עול מלכותך ותמלוך עליהם מהרה לעולם ועד', ויש להבין מהו משמעות הלשון ותמלוך עליהם מהרה, כי מהירות זו על שום מה.

ומבאר, כי ידוע שבטבע האדם ישנם כל מיני מושגים המושרים בטבעיות חושיו, באופן שאין צריך למלמד שילמדו זאת, כמו תנועות מסוימות שמיד כשמתנוצץ במוח המחשבה לעשות כך, הריהו מתפשטת אל הלב ומשם לשאר האיברים המבצעים את המחשבה בפועל תיכף ומיד במהירות הבזק ממש (הנקרא בלע"ז אינסטינקט), ולמשל הדחף הפנימי והאטומטי שיש לכל אדם להיזהר ולהישמר מסכנה הממשמש ובא ח"ו.

לעומת זאת, ישנם מושגים שאפי' האדם השפוי ביותר יצטרך ללמוד אותם, ולהזהיר אותו עליהם כדי להישמר מהם.

וא"כ, על זה אנו מתפללים, שמציאות עול מלכות שמים שלנו תהיה באופן של 'ותמלוך עליהם מהרה', דהיינו שקבלת עול מלכות שמים תהיה כל כך חרוטה ומושרשת בעומק נפשות בני ישראל, שברגע שיתנוצץ בנו איזה רעיון לעבודת ה' וקיום המצוות, מיד יתעוררו כל החושים והאיברים

« יום הכיפורים נועד לכפרה מתחילת בריאת העולם! »

בספר החינוך (מצוה קפ"ה) כותב בשרשי מצות יוה"כ בזה"ל: "שהיה מחסדי האל על בריותיו לקבוע להן יום אחד בשנה, לכפרה על החטאים עם התשובה שישבו, שאילו יתקבצו עוונות הבריות שנה שנה תתמלא סאתים לסוף שנתיים או שלוש או יותר, ויתחייב העולם כליה, על כן ראה בחכמתו ברוך הוא לקיום העולם, לקבוע יום אחד בשנה לכפרת חטאים לשבים, ומתחילת בריאת העולם יעדו וקדשו לכך".

וממשיך ואומר: "ואחר שיעדו האל ברוך הוא אותו היום לכפרה, נתקדש היום, וקיבל כח הזכות מאיתו יתעלה עד שהוא מסייע בכפרה, וזהו אמרם זכרונם לברכה בהרבה מקומות ויום הכיפורים מכפר, כלומר שיש כח ליום בעצמו בכפרה בעבירות קלות", עכ"ל.

היוצא לנו מדברי החינוך הק', שהכח הזה מושרש בעיצומו של היום, ואפילו למ"ד שיום הכיפורים מכפר דוקא עם תשובה, אין הפירוש שהתשובה היא זו המכפרת, אלא שהתשובה מהוה תנאי לכפרה, אבל כח הכפרה נעוץ בעיצומו של יום, ומתחילת הבריאה הוא כך.

« איזה שייכות יש בין יציאת מצרים ליום הכיפורים? »

ולפ"ד החינוך לכאורה יש לתמוה במה שאנו אומרים בנוסח התפלה 'ותתן לנו ה' אלוקינו באהבה את יום הכפורים הזה למחילה וכו', מקרא קדש זכר ליציאת מצרים, והלא מפורש בדברי החינוך שכבר מעת בריאת העולם נקבע זה היום לסליחה ומחילה, ומה ענין יציאת מצרים לכאן.

וראיתי בזה דבר נפלא מהגר"א גרוסברד זצ"ל, כי הלא כאשר נתבונן בסדר השתלשלות העינים של יציאת מצרים, נראה שכלל ישראל עברו מהלך דומה למה שאנו עוברים בכל שנה ושנה מיום כיפור זה עד יום הכיפורים הבא, כי הרי הקב"ה אמר לאברהם אבינו ע"ה בברית בין הבתרים (בראשית טו, ג) 'ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה', אלא מכיון שהקב"ה חישב את הקץ, כמנין ק"ץ שנים שהיו בשיעבוד מצרים, כי היו שקועים בתוך מ"ט שערי טומאה, ואילו לא נגאלו מיד היו נשקעים ונטמעים לגמרי בטומאה, ולא היה שייך שיצאו ממצרים לעולם, לכן הוציאם הקב"ה מיד, ויצאו ממצרים למדבר, ומיד נתעלו ונתקדשו ונטהרו עד שהיו דור מקבלי התורה, פנים בפנים דיבר ה' עמכם, וכל זה בתוך חמישים יום.

וא"כ כל מהלך הזה ממש חוזר על עצמו בכל שנה ושנה, כי במשך השנה נופלים ונכשלים בעוונות וחטאים, ונופלים לתוך טינופת החומר והבלי העולם, וכדי שלא יצטברו הרבה חטאים ופגמים על האדם עד שלא תתמלא סאתה ברא הקב"ה את יום הכיפורים וקבע אותו ליום מחילת העוונות, וא"כ זהו אכן ממש כדוגמת יציאת מצרים ממש.

« יום הכיפורים מכפר ומטהר! »

בפרשת עבודת יום הכיפורים אנו מוצאים את הפסוק (ויקרא טז, ז) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", וכאשר

להוציא את הרעיון מן הכח אל הפועל ללא שום שהיות ועיכובים, ולא יצטרכו להתבוננות וחשבון ממחשבה למעשה.

וכמו שמצינו אצל דוד המלך ע"ה שהעיד על עצמו (תהלים קיט, נט) 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', ואמרו במדרש (ויק"ר ל"ה א), שאמר דוד, 'ריבוני של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ובית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הדא הוא דכתיב ואשיבה רגלי אל עדותיך'.

ובספרים הקדושים ביארו הענין, שלשון 'רגלי' הוא מלשון רגילות, דהיינו שדוד המלך ע"ה הרגיל את עצמו להיות נמשך תמיד לבתי כנסיות ובתי מדרשות במקום לילך לשאר המקומות, ומזה הרוויח שבכל עת שיצא מביתו לא היה צריך לכוון את רגליו להיכן ילכו, אלא שמעצמן היו מוליכות אותו לבית המדרש.

« הדרך להגיע לכך, ע"י קבלת עול מלכות שמים בתמידות

והדרך להגיע לדרגת עבודה כזו, הוא ע"י קבלת עול מלכות שמים שנצטוונו לקבל עלינו בכל יום ויום פעמיים באהבה, כי כאשר האדם מעמיד את נפשו במצב של 'עול' לעשות רצון קונו בכל רגע ורגע, אזי הוא נעשה מעצמו משועבד לחיות לפי רצון קונו, וממילא נמשך אחר קיום התורה והמצוות תמיד.

וביום הכפורים יש סייעתא דשמיא מיוחד להגיע למדרגה זו בקלות, כיון שאנו עומדים במצב של 'לפני ה' טטהרו', וכמו שהיה ביציאת מצרים, וזהו מה שאומרים זכר ליציאות מצרים.

ויתירה מזו למדנו מדברי הפרישה, דהנה הטור מביא את דברי חז"ל הק' (בסי' תר"ו, מפד"א פמ"ה) "ראה הס"מ שלא נמצא חטא בישראל ביום הכפורים, ואומר רבון העולם יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת, מה מלאכי השרת יחיפי רגל אף ישראל יחיפי רגל ביוה"כ, מה מלאכי השרת אין להם קפיצה אף ישראל אין להם קפיצה עומדין על רגליהן ביום הכפורים, מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא וכו', והקב"ה שומע עדותן מן המקטרגין ומכפר עליהם", עכ"ל.

ובדרישה כתב "אע"פ שאין יחיפים לגמרי, דהלא מותר לילך באנפלאות חוץ משל עור, אפשר רצה לומר שהם יחיפים ומופשטים מהגשמיות כמלאך, שהרי הפשיטו מנעלים שבאו מן הבהמות ע"ש שאינם רוצים להדבק עוד בבהמות וכו', וכן 'אין להם קפיצות' ג"כ רמז להתפשטות הגשמיות, שאינם משוטטים אנה ואנה לילך אחר צרכיהם, אלא עומדים מוכנים ומזומנים לעשות רצון קונם, כמו מלאכים העומדים תמיד על משמרתם, עכ"ל הדרישה.

עוד מבאר בתורת משה (להחתם סופר) על מה שכ' רש"י הק' על הפסוק 'ורחץ את בשרו במים במקום קדוש', בזה"ל: "למעלה למדנו מ'ורחץ את בשרו ולבשם' (פסוק ד), שכשהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן טעון טבילה וכו', וכאן למדנו שכשהוא משנה מבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה".

וצריך ביאור, שהניחא החלפת בגדי זהב לבגדי לבן היא העלאה בקודש מקדושה קלה לחומרה, ולכן שפיר מובן לחייבו בטבילה, אבל החלפת בגדי לבן לבגדי זהב, הרי הוא מחליף מקדושה חמורה לקדושה קלה ולמה הצריכוהו טבילה.

וכתב לבאר, כי לאחר שעבד הכהן גדול עבודת פנים בקודש הקדשים הריהו מתעלה לקדושה יתירה עד שגם העבודות הקלות מתקדשת ביתר שאת בקדושה יתירה, ולכן טעון טבילה גם שכמחליף לבגדי זהב ועומד לעבוד עבודות קרבנות.

והרי לנו שביום כיפור מגיע כלל ישראל לדרגה שנפרדין לגמרי מנפש הבהמית, וכמו מלאך, בלי שייכות לכל עניני החומריות, וא"כ אם נקבל על

עצמינו את הנהגת יוה"כ כדרך חיים, נוכל בעזרה ש"ת להמשיך את הדרך על כל השנה כולה, וכמו שהיה מעורר בזה תמיד הגר"א לאפיאן זצ"ל, שיש הכוחות להיות כל השנה כמו ביום הכיפורים, רק התנאי לזה הוא להיות היוה"כ בשלימות כראוי, וזה מוטל עלינו לידע מהו העבודה שלנו ביום קדוש ונפלא הזה.

« כפרת יום הכיפור תלוי באמונה בו ית'!

והנה לשון במשנה הנ"ל מביא רבי עקיבא את הפסוק 'לפני מי אתם מטהרין וכו', ואומר מקוה ישראל ה', והנה פירוש הפסוק 'מקוה' פירשו המפרשים (רש"י ירמיה יד, ח, רד"ק ותר"ג שם יז, ג) שהוא מלשון 'תקוה ובטחון', ר"ל שה' הוא מבטחנו ובו אנו מאמינים, ונלמד כפרת יוה"כ מפסוק זה, כדי להורות שכל כפרת היוה"כ תלוי הוא באמונה בהש"ת בכלל ובכח התשובה שביום הכיפורים בפרט, וכמו שכתב הרמ"א (סו"ס תר"ז) יום הכיפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו, אבל המבעט בו ומחשב בלבו מה מועיל לי יום כיפור זה, אינו מכפר לו.

ובאמת אם יהודי מאמין באמת בכפרת יוה"כ, ויודע שביום הזה הוא יכול ליטוהר ולהתקדש לגמרי, וכל העבירות של כל השנה כולה מתכפרים, הלא כל היוה"כ הוא בהנהגה אחרת, וכל ההכנה ליוה"כ הוא אחר לגמרי, וגם המוצאי יוה"כ יהיה אחר לגמרי, כי כשיודעים שנקיים, נזהרין שלא ללכלך שוב.

ובדורינו אנו הגם שמעשי המצות מהודרים למעלה מהשגותיהם של דורות הקודמים, אולם בעבודת הפנימית של האמונה יש לנו נסיונות גדולים ונוראים, והמשגיח הגר"י לעוונשטיין זצ"ל סיפר שהגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל היה רגיל ללכת אל החפץ חיים, ופעם אחת אמר לו החפץ חיים, דע לך שבעוד עשר שנים יהיה מלחמה נורא על כל העולם, עד שהמלחמה הראשונה יהיה ממש כמשחק ילדים כלפי מלחמה הזאת, ואח"כ יהיה הפסקה כמה שנים, ויהיה מלחמה שלישית, ואז יבוא משיח.

ופי' הגר"י את דברי החפץ חיים, שלא כוונתו ב'מלחמה השלישית' למלחמה גשמית, אלא על מלחמה רוחנית של אמונה, כי כל העולם מלא אפיקורסות של כוחי ועוצם ידי, ואין רואים שום אמונה, והשטן משקיע כוחות גדולים בלבבל האמונה.

ובמיוחד משקיע השטן כוחות לקלקל כח התפלה ע"י זלזול וכפירה בכוחה האדיר של התפלה. ובמשך חכמה כתב שכאשר נתבונן נראה שבכל הדורות היה צרות ורדיפות וגירושים, והלכו ונדדו ממקום אחד למשנהו, ועד שכבר מצאו שם מנוחה אזי נתחדשו גזירות ורדיפות חדשות, כי הקב"ה לא רוצה שנרגיש בנוח בגלות, רק לידע ולחיות ולזכור שאנו בגלות, ולהתפלל ולהתחנן על הגאולה השלימה, ועלינו מוטל להתחזק ולהתחבר לכח

...כי לאחר
שעבד הכהן גדול
עבודת פנים
בקודש הקדשים
הריהו מתעלה
לקדושה יתירה
עד שגם העבודות
הקלות מתקדשת
ביתר שאת
בקדושה יתירה,
ולכן טעון טבילה
גם שכמחליף
לבגדי זהב...

התפילה,

ולכן העבודה שלנו בימים אלו היא להאמין באמונה שלימה, שיש יום מיוחד ומיועד מיום בריאת העולם, יום של חסד ורחמים, יום של מחילה וסליחה על כל העבירות, יום של הצלת העולם, ולנצל את המתנה הנפלאה הזאת, ליפטר מכל החטאים, ולהתקרב אליו ולעבודתו בלבב שלם.

וכלשון הרה"ק בעל התניא זי"ע באגרת התשובה (פרק יא), שצריך האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה', כי חפץ חסד הוא וחנון ורחום ורב לסלוח, תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם, וראיה ברורה לכך הוכיח ממה שמברכים ברכה על הסליחה שלש פעמים ביום בתפלת שמו"ע, ואומרים חנון המרבה לסלוח, והרי קיימא לן (ברכות כ"א. וברא"ש שם סימן ט"ו) ספק ברכות להקל, ואם איתא שאין המחילה והסליחה מובטחת היה לנו להימנע מלברך ברכה זו בשם ובמלכות, דאיכא למיחש משום חשש ברכה לבטלה, אלא ודאי שאין כאן בזה שום ספק כלל מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו.